

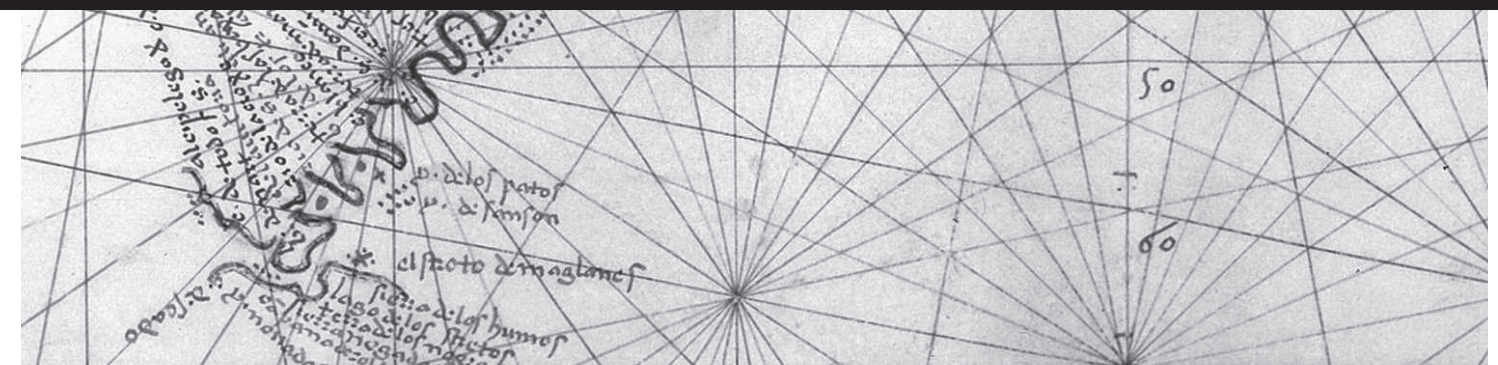
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA (MUHBA)
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

13
quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA

quarhis
ÈPOCA II · ANY 2017 · N.13 · ISSN 1699-793X
256 PÀGINES · BARCELONA

A

Pau Verrié

Alberto López Mullor

In Memoriam

Editor:

Museu d'Història de
Barcelona (MUHBA)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MUHBA:

Joan Roca i Albert

Direcció Quarhis:

Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:

Vanesa Triay

Consell de redacció:

Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán de
Heredia (MUHBA)
Josep Guitart (UAB)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Magí Miret (GC)
Carme Miró (ICUB)
Miquel Molist (UAB)
Isabel Rodà (UAB)

Avaluadors externs:

Luis Caballero Zoreda
Carmen Fernández Ochoa
Sauro Gelichi
Jean Guyon
Simon Keay
Bernat Martí
Lucy Vallauri
Desiderio Vaquerizo
Giuliano Volpe

**Altres avaluadors
2012-2017:**

Carmen Aranegui Gascó
José Beltrán Fortes
Gian Pietro Brogiolo
Francesc Burjachs
Claudio Capelli
Carlo Ebanista
Albert García Espuche
Carmen Guiral Pelegrín
Sonia Gutiérrez Lloret

Alberto León Muñoz
Assumpció Malgosa
i Morera

Pedro Mateos Cruz
Josep Maria Nolla Brufau
Lauro Olmo Enciso
Josep Maria Palet Martínez
Antonio Pizzo
Juan Antonio Quirós
Castillo
Santiago Riera Mora
Jacques Thiriot
Josep Maria Vila
Carabassa

Control gràfic:

Emili Revilla

Disseny gràfic:

PFP
(Quim Pintó,
Montse Fabregat)

Realització:

Edicions Hipòtesi, SL

Impressió:

Índice Arts Gràfiques, SL

Imatges de la coberta:

Battista Agnese. 1544.
Biblioteca Nacional de
España, Fondo Res. 176
(4-5).

Imatges contracoberta:

Emili Revilla

ISSN

1699-793X

Dipòsit legal

B-9715-2005

© dels textos els autors
© de l'edició

**Museu d'Història
de Barcelona**

Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
www.museuhistoria.bcn.
cat/quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2017·NÚM.13·ISSN 1699-793X
184 PÀGINES · BARCELONA

SUMARI
SUMARIO
SUMMARY
SOMMAIRE

8-9 IN MEMORIAM

EN RECORD DE PAU VERRIÉ, HISTORIADOR I ARQUEÒLEG
ANNA M. ADROER
ALBERTO LÓPEZ MULLOR
JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

---

12 DE LA MEDITERRÀNIA A L'ATLÀNTIC, VIA BORDIGHERA. A TALL DE PRESENTACIÓ

JOAN ROCA I ALBERT

---

13 EDITORIAL

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

LA CERÀMICA SOTA LA LUPA

16-67 CERÀMICA, TECNOLOGIA I TRANSFERÈNCIES. ELS CENTRES PRODUCTORS DEL PROJECTE *TECNOLONIAL*

MARISOL MADRID I FERNÁNDEZ | CRISTINA FERNÁNDEZ DE MARCOS GARCÍA | CRISTINA P. BARRACHINA | JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO | SERGIO ESCRIBANO-RUIZ | JAVIER G. IÑÁÑEZ | SAMANTHA G. FERRER | ROBERTA DI FEBO | FERNANDO DE AMORES CARREDANO | JAUME BUXEDA I GARRIGÓS

NOTES I ESTUDIS

70-89 L'ASSENTAMENT DE LA PLAÇA DE LA GARDUNYA A INICIS DEL II MIL·LENNI: NOVES DADES SOBRE LES OCUPACIONS DE L'EDAT DEL BRONZE INICIAL AL PLA DE BARCELONA

ALBERT VELASCO ARTIGURES | NOEMÍ TERRATS JIMÉNEZ | ANNA GÓMEZ BACH | MIQUEL MOLIST MONTAÑA

90-111 NUEVOS DATOS SOBRE LAS PINTURAS DEL AULA O SALA DE RECEPCIÓN DEL OBISPO DEL PRIMER GRUPO EPISCOPAL DE BARCELONA, SIGLOS V-VI

CARMEN GUIRAL PELEGRÍN | JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO | LÍDIA FONT I PAGÈS

112-135 LOS CONTACTOS COMERCIALES EN BARCELONA A TRAVÉS DE LA CERÁMICA: ORIENTE (SIRIA, EGIPTO E IRÁN) Y EL NORTE DE ÁFRICA, SIGLOS XIII-XV

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO | NÚRIA MIRÓ I ALAIX

NOTICIARI

138-139 PROJECTE PREHISTÒRIA AL PLA DE BARCELONA

140-141 PRIMERS PAGESOS/BCN. LA GRAN INNOVACIÓ 7.500 ANYS

142-144 *FICTA VITRO LAPIS*: LAS IMITACIONES DE PIEDRAS EN VIDRIO EN LA HISPANIA ROMANA

145-146 SOCIAL AND CULTURAL DETERMINANTS OF COMMUNITY WELFARE IN THE WESTERN ROMAN EMPIRE: ANALYSIS AND INTERPRETATION OF VITAMIN D DEFICIENCY

147-148 ARCHAEOLOGICAL AUTOMATIC INTERPRETATION AND DOCUMENTATION OF CERAMICS — ARCHAIDE (693548). AVENÇOS DE LA PRIMERA ANUALITAT

149-151 FRANCISCA PALLARÉS I LA BARCELONA ROMANA. EN RECONeixEMENT D'UNA TRAJECTÒRIA

153-155 BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE ARQUEOLOGIA DE BARCELONA

157-160 TEXTOS EN CATALÀ. SÍNTESI

161-163 TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESIS

165-169 ENGLISH TEXT. SUMMARY

171-175 TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ

177-181 NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A QUARHIS

Aquest número es dedica *in memoriam* a dos investigadors que malauradament ens han deixat l'any 2017, Pau Verrié, que va ser director del Museu d'Història de Barcelona i Alberto López Mullor, membre del consell redactor de *Quarhis* des del seu inici. A tots dos, el nostre record i la nostra estimació.

El tema central d'aquest número de *Quarhis* està dedicat al *Projecte Tecnològic*, dirigit per Jaume Buxeda de la Universitat de Barcelona, un projecte sòlid que ja té una llarga trajectòria. *Tecnològic, Impacte tecnològic al Nou Món colonial. Canvi cultural en arqueologia i arqueometria ceràmica*, neix l'any 2008 i ha estat renovat tres vegades, la darrera el 2016, i la recerca es continuarà desenvolupant fins al 2019. A l'any 2011, el núm. 07 de *Quarhis*, ja es va publicar uns primers resultats, en aquella ocasió centrats únicament en Barcelona. En aquest número, s'han abordat els tres centres productors de ceràmica que participen al projecte: Barcelona, Sevilla i el País Basc, centres que mostren una gran complexitat. L'article planteja els grups de referència establerts, i mostra una multiplicació de tallers i una especialització de l'obra de terra. Els primers seran el referent de comparació amb les mostres ceràmiques procedents d'Amèrica: el centres receptors, temàtica que s'abordarà els proper tres anys.

En els darrers anys, un dels períodes de la prehistòria a Catalunya que presenta més novetats és l'anomenat bronze inicial. Des de la perspectiva d'un període indefinit i calaix de sastre, s'està definint un horitzó amb un ampli poblament, amb assentaments de gran extensió i una dinàmica històrica específica. En aquest procés de redefinició, el Pla de Barcelona juga un rol important pel nombre de restes descobertes i estudiades. En aquest número i en l'apartat de Notes i Estudis, s'hi afegeix un conjunt de dades noves i inèdites del jaciment de la plaça de la Gardunya, on s'analitza en detall les restes de les més de vint estructures d'hàbitat (sitges, fosses...), i també les cinc estructures d'enterrament de tipus hipogeus, algunes d'elles, molt espectaculars com la imatge d'un dipòsit funerari. A més, l'estudi profunditza en l'anàlisi de les restes ceràmiques i ofereix un marc cronològic precís gràcies al resultat d'un conjunt de datacions radiomètriques àmplies i fins ara inèdites.

El subsòl arqueològic de la plaça del Rei, sempre viu i dinàmic, ha estat el generador d'un estudi sobre les pintures del segle V que ornamenten les parets de l'aula episcopal. Les pintures descobertes en la dècada dels anys 60 han estat objecte d'una revisió, determinant-se les distintes fases i elaborant una nova documentació gràfica. L'estudi, mostra unes pintures que segueixen les tendències decoratives de les pintures baiximperials i també de l'antiguitat tardana, i obre la possibilitat de la presència d'alguna representació figurada. Aquest treball, s'ha dut a terme dintre del projecte *Pictor. La decoración parietal en el cuadrante NE de Hispania: pinturas y estucos (siglo II a.C.-siglo VI d.C.)*, dirigit per Carmen Guiral i amb la participació del nostre Museu.

Finalment, una nova aportació a l'estudi de les ceràmiques foranes, afegeix moltes novetats als estudis ceramològics de la nostra ciutat. D'una banda, la identificació, per primera vegada, a Barcelona de produccions tunisianes d'*Ifriqiya* dels segles XII-XIII i segle XIV. El fet és de gran importància ja que s'afegeix una nova eina de datació per als contextos medievals a Barcelona. D'altra banda, s'ha ampliat considerablement el volum de material ceràmic procedent de Síria/Egipte i de l'Iran individualitzat a la nostra ciutat. Un tipus de material que ja es reconeix amb facilitat i que ha permès elaborar un quadre tipològic de les formes més comunes a Barcelona.